

MÖRSETEKENS

11 jaar
Morsetekens

Merry Christmas

De allerbeste
wensen voor
2026!

JAARGANG 12 N°4
DECEMBER 2025

WIJKMAGAZINE
VOOR DE MORS LEIDEN

Morsetekens

Morsetekens is het magazine dat bewoners van het Morsdistrict met elkaar verbindt. Gemaakt door vele enthousiaste vrijwilligers uit de wijk, we brengen de verhalen, nieuws en initiatieven die ertoe doen maar ook het magazine bij jou in de bus.

We houden je op de hoogte van alles wat er speelt in de Mors en dat doen we samen met jou! Stuur ze op; jouw tips, ideeën en verhalen daarmee wordt het het magazine compleet. :)

o.a.:

- Puzzelwinnaar | 4
- Buurthuis Morschwijk | 6
- Jazz zingen in buurtkamer | 8
- Wijkvereniging Lage Mors | 10
- Autoluwe binnenstand | 12
- Update Werninkterrein | 14
- Gerenoveerd schooltje | 15
- Repair Café Morschwijk | 17
- Een Morsgezicht | 20
- Beelden in de Mors | 22
- Kweeklust | 24
- Dieren van de Mors | 26

Correspondentie

Wijkmagazine 'Morsetekens'
p/a Huis van de Buurt Morschwijk
Topaaslaan 19
2332 JC Leiden
E: info@morsetekens.nl

2026 data kopij & verspreiding

Sluitingsdatum insturen kopij:

- 1^e nr: 9 februari
- 2^e nr: 1 mei
- 3^e nr: 1 augustus
- 4^e nr: 1 november

Versijning:

- 1^e nr: 10 maart
- 2^e nr: 1 juni
- 3^e nr: 1 september
- 4^e nr: 5 december

Versijnt in: Morsdistrict
Leiden

Oplage: 4000

Website: www.morsetekens.nl

Social kanalen: zie onder

Redactie

Arjen Schouten	beheerder website
Carla Koper	comm. coördinator
Frauke Bokker	coörd. distributie
Lia van der Laan	redacteur
Linda Bierman	redacteur
Rig Mutschler	redacteur
Sabine Hauwert	redacteur
Victor Kersing	webredacteur
Yvonne Nicasië	hfdred. & vormgever

Welzijnsorganisaties

Eveline Lameer	cultuurcoach
Marloes de Klerk	wijkregisseur
Emma Kappelhof	buurtcoach

Stichting Vrienden van Morsetekens

Wendy Buysse	voorzitter
Yvonne Nicasië	penningmeester
Open	secretaris

Wijkverenigingen Morsdistrict

- Lage Mors
- Morslint
- Transvaal
- Bockhorst

Samen de winter in: wat er speelt in de Mors

Ondanks de drukte richting het einde van het jaar gebeurt er in de Hoge en Lage Mors nog van alles. De wijk verandert zichtbaar: verkeerssituaties schuiven, grote projecten zoals de plannen rond de Plesmanlaan en de afsluiting van de Rijnzichtbrug komen dichterbij, en het Werninkterrein blijft onderwerp van gesprek nu één ontsluiting voor discussie zorgt.

Tussen al die ontwikkelingen door zijn er juist ook kleine, mooie momenten dichtbij huis. In het Huis van de Buurt kun je terecht voor praktische vragen, hulp bij papierwerk en ontmoetingen, terwijl mantelzorgers in de nieuwe Theesalon eindelijk een plek hebben om op te laden en hun verhaal te delen. Voor wie graag iets creatiefs doet, organiseren SOL en Incluzio jazzworkshops met zangeres Melanie Bong, waar jongeren én volwassenen samen zingen.

Verder laten buurtbewoners zien hoe betrokken onze wijken zijn. Het oude schooltje aan de Hoge Morsweg is na een lange renovatie weer in gebruik, het Repair Café helpt steeds meer mensen met het repareren van kapotte spullen, en de vrijwilligers van Kweeklust houden de natuurvriendelijke oevers niet alleen netjes maar ook kleurig, dankzij honderden geplante krokusbollen die deze winter al voor het eerst zullen opkomen.

Zelfs de natuur laat zich zien: de kramsvogel strijkt in deze tijd graag neer tussen onze bessenstruiken. En wie goed kijkt, ontdekt in de wijk meer kunst dan je misschien zou verwachten van hout, steen en scheepsschroot, soms verstopt tussen struiken.

Zo sluiten we het jaar af met grote plannen, kleine initiatieven en alles daartussenin. Samen houden we de Mors in beweging en maken we 'm elke keer weer een beetje mooier. En met alles wat er gebeurt, blijft één ding duidelijk: we doen het samen.

Namens het hele redactieteam wensen we je fijne feestdagen, rustige winterdagen en een mooi begin van het nieuwe jaar.

De redactie

PS

We zoeken nog een redactievoordinator en een bladvormgever om ons team te versterken. Heb je interesse of wil je meer weten? Laat het ons weten we horen graag van je. Mail ons info@morsetekens.nl.

Help ons met jouw donatie!

Daarmee kunnen wij het magazine blijven drukken.

Zie hier de QR code óf maak je bijdrage over o/v "Stichting vrienden van Morsetekens te Leiden":

NL19 SNSB 0787 8562 23.

Alvast heel erg bedankt!

De puzzelwinnaar

De prijswinnaar deze keer is Valerie Rebattu. Er waren zes goede inzendingen.

Na de loting viel zij in de prijzen. Ze woont in een van de woningen in de Robijn. Daar vallen wel vaker mensen in de prijzen.

Valerie woont daar met haar partner en drie prachtige Siberische poezen. Die zijn nieuwsgierig en komen meteen de vreemdeling besnuffelen. Ik word goedgekeurd, want ik ontvang een paar likjes op mijn hand.

Valerie werkt als datamanager en ondersteunt daarbij artsen bij hun onderzoek naar kanker.

In haar vrije tijd is ze vooral op reis. Ze heeft -ook al is ze pas 29 jaar- al veel van de wereld gezien. Amerika, Costa Rica, Canada en Thailand om maar iets te noemen. Haar andere hobby is puzzelen, ze houdt van alle soorten.

Ze houdt eigenlijk niet van lezen, maar wil met de ontvangen boekenbon puzzelboeken kopen.

In de zomer hoopt ze te verhuizen. Bij de Kagerplassen wordt hun nieuwe woning gebouwd. We wensen ze veel geluk daar.

Lia van der Laan

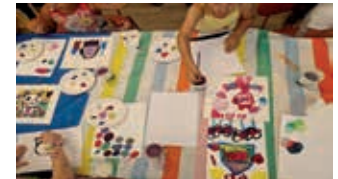
Cultuurcoaches in de wijk

Het was weer een gezellig en creatief jaar in de Mors! We begonnen het jaar met een bijdrage aan het Krokusfeest. Samen met buurtbewoners maakten we kunst en vierden we het begin van de lente.

We verzorgden ook verschillende workshops in samenwerking met SOL. De kinderen uit de wijk hebben kennism gemaakt met veel creatieve dingen, tassen maken van oud leer, lego-achtbanen bouwen, schilderen, kleien en nog meer!

In het buurthuis organiseerden we met Incluzio en het Sociaal Wijkteam twee reeksen workshops vanuit ons project Kunst op Recept. Tijdens deze bijeenkomsten konden mensen ontspannen, hun creativiteit ontdekken en nieuwe mensen leren kennen.

We stonden op de Lifestyle Beurs in de Mors. Daar spraken we met bewoners over welzijn en cultuur. Hoe kun je creatief aan de slag om je beter te voelen? Bijvoorbeeld door te tekenen met wat je hebt. Hier een snel voorbeeld voor thuis:

Pak een oude editie van de Morstekens of een krant en teken een cirkel om woorden die je mooi vindt op een pagina die jij kiest. Je kunt daarna de woorden inkleuren. Je kunt er ook een gedicht van maken. Of door alles om de woorden heen in te kleuren, maak je een hele tekening.

Als laatste project van het jaar hebben we samen met Includio en BuZz gewerkt aan een idee voor een nieuw kunstwerk bij het buurthuis. Dit wordt een mooi mozaïek van Moozenco. Het kunstwerk zal het buurthuis opvrolijken en de buurtbewoners met elkaar verbinden!

We kijken met trots terug op dit jaar vol kunst en ontmoeting, en we hebben alweer zin in alles wat volgend jaar gaat brengen. We wensen jullie allemaal hele fijne feestdagen en een geweldige start van 2026!

Cultuurcoach BplusC
Voor vragen of meer informatie kan je contact opnemen met:
Neeske of Eva via: cultuurcoach@bplusc.nl

Eveline Lameer

**Bij ons kan je echt alle kanten op,
check onze vacatures en vrijwilligers-
functies:**

werkenbijlibertasleiden.nl

**LIBERTAS
LEIDEN**
vertrouwde zorg
dichtbij

Huis van de buurt

Incluzio-Leiden

Welkom bij een Goede Buur! Hier helpen we je met vragen over brieven van de gemeente of het schrijven van een sollicitatiebrief. Je kunt meedenken over activiteiten waar je aan mee kunt doen en natuurlijk nieuwe mensen ontmoeten.

Eigenlijk is een Goede Buur! voor alles wat je anders ook aan je eigen Buur zou vragen, maar dan in het buurthuis! Daar zitten vrijwilligers, stagiaires en de Buurtcoach voor u klaar.

Op donderdagen is ook het Spreekuur Papier en Geld aanwezig. Hier kun je terecht met vragen over geld, belastingzaken en het aanvragen van toeslagen.

De inloophomenten in het Huis van de Buurt Morschwijk, zijn op de Topaaslaan 19:

- maandag van 9:00 tot 11:00
- dinsdag van 9:00 tot 11:00
- donderdag van 13:00 tot 15:00, dan ook met Spreekuur Papier en Geld.

Je bent van harte welkom!

Bij vragen kun je ook terecht bij Emma Kappelhof, 06-1088 0449, emma.kappelhof@incluzio.nl. Bij Emma kun je ook overleggen als je iets in de buurt wilt organiseren.

De Theesalon voor mantelzorgers

Praten, luisteren en theedrinken in een warme setting. Mantelzorgen doe je met je hart, maar soms is het fijn om even op te laden. Daarom begint in januari de Theesalon. Daar ontmoet je andere mantelzorgers, deel je ervaringen en luister je naar herkenbare verhalen. Even niet zorgen voor iemand, maar zorgen voor jezelf, met een kopje thee erbij. De Theesalon is DE plek voor mantelzorgers om elkaar te ontmoeten, ervaringen te delen en op te laden.

Wat maakt de Theesalon bijzonder?

- Thema's die inspireren, raken of helpen
  - Tijd en ruimte voor jouw verhaal
  - Opladen met thee en verbinding
- Neem een moment...voor rust, voor lucht ... voor jou!
Je bent van harte welkom.

Elke eerste woensdag van de maand van 14:00 tot 16:00 uur, vrije inloop.

Huis van de Buurt Morschwijk, Topaaslaan 19.
Info: Angelique.Henriquez@incluzio.nl
tel. 06-2082 2838.

INCLUZIO
LEIDEN.

SOL

BuZz Fietsles: stap voor stap zekerder op de fiets

Wil jij (opnieuw) leren fietsen of voel je je nog wat onzeker in het verkeer? Kom dan naar de fietslessen van BuZz! Vanaf woensdag december starten we weer, elke woensdagochtend van 09.30 – 11.30 uur in Buurthuis Morschwijk, Topaaslaan 19. Samen met onze enthousiaste vrijwilligers oefen je eerst rustig op een parkeerterrein. Daarna bouwen we het langzaam op: fietsen in de wijk en later ook op wat drukkeren wegen.

Je krijgt daarnaast handige uitleg over verkeersregels, zodat je met meer vertrouwen de weg op gaat. We hebben oefenfietsen klaarstaan, dus je hoeft er zelf geen mee te nemen. De lessen zijn voor iedereen die wil leren fietsen of het na lange tijd weer wil oppakken. En het mooiste: als je de lessen afrondt, vieren we dat samen en ontvang je een certificaat! Kosten: 1 euro per les.

Meer informatie of aanmelden?
Stuur Evelyn van BuZz een appje. Bellen of mailen mag natuurlijk ook: 06-83191403 of e.duinker@buzzleiden.nl

Internetcafé in Buurthuis Morschwijk
Loop jij weleens vast met je computer, laptop, tablet of smartphone? Geen zorgen, bij het BuZz Internetcafé kijken we je graag met je mee!
Iedere donderdagmiddag van 14.00 – 16.00 uur ben je welkom in Buurthuis Morschwijk. Onze vriendelijke vrijwilligers staan klaar om jouw vragen te beantwoorden, groot of klein. Of het nu gaat om een app installeren, foto's versturen of leren videobellen: samen lossen we het op.

Je hoeft je niet aan te melden, je kunt gewoon binnenlopen. En het kost 1 euro per keer.
Vragen? Stuur Mila van BuZz een appje. Bellen of mailen kan natuurlijk ook: 06-2069 7616 of m.riato@buzzleiden.nl.

Activiteiten

Jazz zingen in buurtkamer

De internationale jazz-zangeres Melanie Bong komt naar de Mors met de workshop 'introduction to jazz for young minds'. Ja, de middag is in het Engels, maar iedereen verstaat de taal van muziek. We leren wat over jazzmuziek en natuurlijk gaan we ook zelf zingen. De nummers zijn makkelijk te zingen, zoals Hit the Road Jack uit de jaren zestig. Zangeres Melanie Bong trad op van New York tot Tokio en door heel Europa. Ze is gewend les te geven en brengt graag haar enthousiasme over.

SOL en wijkvereniging Transvaal hebben haar daarom uitgenodigd. Kom dus samen met haar zingen in de Buurtkamer Transvaal aan de Morsweg 55E. Deelname is gratis door steun van het Druckerfonds. Geef je wel op tijd op want er zijn maar vijftien plaatsen. Vlak voor het drukken van Morsetekens werd een tweede workshop gepland voor oudere deelnemers op 4 maart in het Huis van de Buurt. Wordpress.melaniebong.com.

Voor jongeren vanaf 9 jr: Maandag 2 maart 16:00 tot 18:00 uur.
Buurtkamer Transvaal Morsweg 55E
Aanmelden (gratis) en info bij Marlot Dieker van SOL: mdieker@solnetwerk.nl tel.: 06- 4208 1194.

Voor volwassenen: Woensdag 4 maart 14:00 tot 16:00 uur.
Huis van de Buurt Morschwijk, Topaaslaan 19. Aanmelden (gratis) en info bij Leontien Ruijter van Incluzio: leontien.ruijter@incluzio.nl tel.: 06 - 5731 0164.

Kom opladen bij het

LICHTPUNT

Last van een winterdip?!

Moeite met je bed uit komen en opstarten nu de dagen korter en donkerder zijn?
Kom naar het Lichtpunt! Wij hebben een daglichtlamp, ontspannen muziek, mindfulness, een kopje thee/koffie en elkaar.

- 📅 Elke vrijdagochtend in de wintermaanden
- 📍 Topaaslaan 19, 2332JC Leiden
- 🕒 10.00-11.30
- 💰 Kosten: Gratis

Aanmelden of meer informatie? Bel op app naar Jennifer Wolffenbuttel (tel. 06-10665091)

INCLUZIO
LEIDEN.

Samen Meerden Leiden

Leefstijlcafé 2026 Mors

Net als in 2025 zullen we in 2026 ook weer het leefstijlcafé organiseren. De thema's voor het eerste halfjaar zijn bekend.

De sprekers geven uitleg en informatie en de bezoekers kunnen hun vragen kwijt.

Iedereen is welkom! Je hoeft niet ingeschreven te zijn bij onze huisartsenpraktijk.

Plaats en tijd: Lage Mors, MBO Rijnland,
Storm Buysingstraat 18-c, 19 tot 21 uur
Woensdag 25 februari Overgewicht en medicatie
Woensdag 15 april Zingeving en levenseinde
Woensdag 17 juni Overgang en hormonen

Huisartsen Robijnstraat

Afspraak maken?

Vondellaan - info@fysiotherapievondellaan.nl
- 071 576 17 57
Robijnstraat - robijnstraat@optima-vita.nl
- 071 576 87 22
Schouwenhove - info@fysiotherapievondellaan.nl
- 071 576 17 57

Fysiotherapie
Manuele therapie
Oedeemtherapie
Revalidatie

Sportgerelateerd
Oncologie
Fysiotherapie aan huis

WV Lage Mors

Verkeer in de Lage Mors

Het afgelopen halfjaar stond in het teken van verkeer. Zo was er ophef over verkeersknips, die uiteindelijk toch niet werden aangelegd, mede dankzij de inzet van wijkbewoners. Ook kwamen er verkeerslichten bij de Lelylaan, waardoor we makkelijker de wijk in en uit kunnen. Daarnaast werd de bypass bij de Plesmanlaan in gebruik genomen. Hierdoor moeten we de komende twee jaar met de auto omrijden.

Al met al was het soms zoeken hoe we de wijk in en uit konden komen. De komende jaren zal dat nog zo blijven, onder andere door het afsluiten van de Rijnzichtbrug en de werkzaamheden aan de Plesmanlaan. In ieder geval zijn er op dit moment geen knips. Wij houden de situatie in de gaten, doen jullie dat ook?

Hulp nodig voor Koningsdag!

Zoals elk jaar wil de wijkvereniging weer een gezellige Koningsdag organiseren in de Tesselschadestraat.

Daarvoor kunnen we hulp gebruiken. Heb je zin om in de ochtend kramen te helpen opzetten of mensen te begeleiden naar hun plek?

Meld je dan aan via: ww@wvlagemors.nl. Zo kunnen we ook in 2026 weer een mooie dag voor de buurt organiseren.

Lage Mors op de schop

Er gebeurt veel in de wijk en iedereen gaat dat merken. Op 5 november gaf de wijkvereniging een overzicht van alle projecten in de buurt. Van de herinrichting van de Plesmanlaan, het optoppen van de jongerenhuisvesting aan de Vierlinghlaan, tot natuurvriendelijke oevers. Aanwezig waren onder de indruk van alle veranderingen die de komende periode plaatsvinden.

Wil je weten wat er de komende jaren staat te gebeuren? De presentatie is te vinden op onze website www.wvlagemors.nl.

Wat te doen als...

Stel dat de elektriciteit langer dan een paar uur uitvalt. Of het gas. Of het water. Of alles tegelijk. Hoe zorg je dan voor jezelf of je gezin? En kun je iets doen voor anderen in de buurt?

Op 8 oktober ging een groep wijkbewoners hierover met elkaar in gesprek in de zaal van Speeltuinenvereniging Morschkwartier. De avond werd georganiseerd door de Wijkvereniging Lage Mors en leverde veel wensen en ideeën op. Ook twee medewerkers van de gemeente waren aanwezig als toehoorder. Zij waren positief over de avond, wat kansen biedt voor een goede samenwerking. Ondertussen is ook in de wijk het boekje van de overheid verspreid. Wij gaan in gesprek met de gemeente om de wijk beter voor te bereiden.

Het bestuur van de Wijkvereniging neemt binnenkort een besluit over hoe verder te gaan met dit onderwerp.

Het verslag van de avond is te lezen op onze website: <https://www.wvlagemors.nl>. Nieuwe ontwikkelingen worden ook op de website geplaatst.

Verkeersveiligheid Dijkstraat

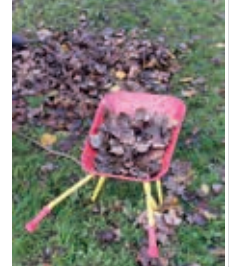
Al zeven jaar werken gemeente en bewoners aan de verkeersveiligheid rond de Dijkstraat. Bij het halen van de kinderen van de Morskring en Basker ontstaan vaak onveilige situaties. Het geplande overleg met de gemeente in november kon helaas niet doorgaan. We hopen dat er alsnog snel een overleg gepland kan worden en de situatie in de Dijkstraat binnenkort kan verbeteren.

Mercedesgarage / IJshal / ROC Mondriaan-locatie

Voor het eerst kwam onze participatiegroep samen met de gemeente om te praten over de bouwlocatie bij de Mercedesgarage tot en met het ROC Mondriaan. Hier komen ook woningen, als onderdeel van het Vondelkwartier. Helaas is er momenteel geen voortgang. Het project staat stil, wat jammer is. Voor nu komen er meer mensen wonen, maar bijvoorbeeld het gezondheidscentrum kan niet uitbreiden. Wil je meedenken over de ontwikkeling bij deze locatie? Geef je dan op via: wv@wvlagemors.nl.

En wat gebeurde er nog meer?

- De dierenweide ruimte met een groep vrijwilligers bladeren op.
- MBO Rijnland organiseerde een leefstijl café.
- De Cruquiuslaan kreeg een natuur/vriendelijke oever.
- En nog veel meer.

Houd de kalender op onze website in de gaten voor meer informatie en andere leuke evenementen in de wijk!

Lid worden en wijk ondersteunen

Wil je ons helpen zodat we nog meer leuke dingen in de wijk kunnen organiseren? Word lid met een eenmalige bijdrage van €10,-. Kijk op: www.wvlagemors.nl

Wil je ons ondersteunen?

Door lid te worden, ben je betrokken bij ontwikkelingen en activiteiten in de buurt. En natuurlijk word je uitgenodigd voor de jaarlijkse ledenvergadering waarin je je stem kunt laten horen. Lidmaatschap kost eenmalig €10,- per persoon. Kijk op: www.wvlagemors.nl

Autoluwe binnenstad

Groene Loper Leiden

Het plan voor een autoluwe binnenstad (Groene Loper) zorgt ervoor dat de Mors per auto moeilijker bereikbaar wordt. Dat heeft de afgelopen maanden veel vragen en emoties opgeroepen. Als redactie willen we proberen de feiten en de gevolgen per buurt in kaart te brengen. Inmiddels zijn de plannen ook aangepast.

De gemeente wil minder autoverkeer in de binnenstad. Vorig jaar viel het besluit dat gemotoriseerd verkeer niet meer over de Turfmarkt en de Rijnzichtbrug mag rijden. Alleen (elektrische) bussen en hulpdiensten mogen nog over de Rijnzichtbrug.

Voor voetgangers en fietsers blijft de brug gewoon open. De afsluiting is nu gepland voor medio 2028. Sommige buurtbewoners wilden graag toch met hun auto over de brug kunnen met kentekenregistratie. De bussen rijden door elektronische signalen goed afgestemd over de brug. Dat zou niet lukken als er toch ook auto's rijden. De bussen hebben meer draairuimte nodig dan auto's om de brug op te komen. Dan is er geen ruimte meer voor auto's om zich op te stellen, bijvoorbeeld op de Haagweg voor linksaf de brug op. Er moet ook ruimte zijn voor veilige voet- en fietspaden. Personenauto's over de Rijnzichtbrug met kentekenregistratie gaan er dus niet komen.

Gevolgen voor de Mors

De afsluitingen zorgen dat je per auto moeilijk van het westen van de stad naar het oosten kunt komen en omgekeerd.

Dat kan het best via de Willem de Zwijgerlaan (noord) en de Haagse Schouwweg (zuid). Voor verre ritten maken die paar minuten niet veel uit, voor korte ritten is het zeker merkbaar. Een onderzoek van een paar jaar geleden voorspelde veel sluipverkeer door de Mors bij afsluiting van de Rijnzichtbrug. Daarom wilde de gemeente afsluitingen binnen de Lage Mors met doorgang op kenteken voor bewoners. Het onderzoek naar sluipverkeer is nu preciezer herhaald en gaat uit van de situatie in 2040. Het sluipverkeer blijkt mee te vallen, ook in de spits. Alleen bij de Vierlinghlaan zullen wat meer auto's passeren: de schatting is 1900 ipv 1500 per dag. Je kunt het nieuwe onderzoek vinden op <https://doemee.leiden.nl/nl-NL/projects/knips-lage-mors>

Daarom past de gemeente de plannen aan. Na de afsluiting van de Rijnzichtbrug komen er geen knips in de Lage Mors. Veel bewoners hadden dat in een petitie al gevraagd. Het lijkt verantwoord eerst af te wachten of er toch hinderlijk sluipverkeer komt. Het verkeer wordt voor en na de afsluiting van de brug in 2028 gemeten.

De gemeente heeft in november al verkeerslichten geplaatst op het kruispunt Vierlinghlaan/Lelylaan. Daardoor kunnen auto's vanuit de Lage Mors makkelijker de Lelylaan op komen.

Transvaal I

Het geasfalteerde deel van de Morsweg, tussen Morspoort en spoorwegovergang, krijgt veel minder autoverkeer. De Morsweg hoorde bij de 100 Nederlandse straten met de slechtste

lucht en dat gaat zeker verbeteren. Er komt een bushalte bij de Morspoort. Bewoners vragen zich af hoe het zal gaan met bussen in twee richtingen, fietsers en auto's van buurtbewoners. Vooral omdat de rijweg smaller gaat worden. Ook zijn er nog zorgen omdat de parkeerplaatsen op de Morsweg verdwijnen. Er blijven wel plekken voor laden en lossen. In de nieuwe ondergrondse parkeergarage komen zeker plaatsen voor buurtbewoners. Tijdens sloop en bouw van de garages komt er voor bewoners tijdelijk parkeerruimte op het Haagwegterrein.

De weg naar het Diamantplein (buurthuis, supermarkt, apotheek) wordt na de afsluiting per auto zeker twee keer zo lang. Het gaat maar om een paar minuten, maar voor wie altijd per auto gaat komt dat vaak terug.

Transvaal II

Ook op de Morsweg tussen de spoorwegovergang en het viaduct bij Njord verwacht de gemeente minder auto's na de afsluiting. Met de fiets kom je dan veel makkelijker richting de binnenstad en naar de Rijnzichtbrug. Per auto moet je

twee keer zo ver rijden naar een supermarkt, het buurthuis of de apotheek. Transvaal rijdt dan via de Vierlinghlaan.

Transvaal III

Voor de wijk tussen Njord en Lelylaan maken de maatregelen niet zo veel uit. Als bewoners met de auto naar het oosten willen kan dat via de Vierlinghlaan of via Morsweg en Willem de Zwijgerlaan.

Met de fiets komen ook zij makkelijker richting de binnenstad of de Rijnzichtbrug op.

Lage Mors en Bockhorst

Voor de Lage Mors en de Bockhorst blijven de meeste autoroutes van nu bereikbaar: via de Vierlinghlaan naar het Oosten, via de Vondellaan en Morsweg naar het Westen. Op de fiets naar het Centrum via de Morsweg gaat soepeler.

Het loslaten van de knips in de Lage Mors haalt veel onvrede weg, vooral in de Lage Mors. Transvaal krijgt een langere reistijd bij veel korte ritten, vooral naar winkelcentra en buurthuis. Hopelijk zal de bereikbaarheid en veiligheid met de fiets dat goedmaken. De verbeterde luchtkwaliteit op de Morsweg en omgeving is in ieder geval winst.

Linda Bierman en Rig Mutschler

Update Werninkterrein

Bovenstaande foto laat het Werninkterrein zien: het lege stuk grond tussen het trainspoor en de Rijn. Hier werken de projectontwikkelaars ABB en Niersman, samen met de gemeente, hard aan plannen voor allerlei bebouwing. In de Hoge Mors wordt dit project nauwlettend gevolgd door een groep bezorgde bewoners. Vooral de verkeersveiligheid in de wijk is een belangrijk aandachtspunt.

In juli 2025 werd de buurt verrast door een aanpassing in de plannen rondom de ontsluiting. De buurt kreeg onderstaande informatie. Het plan van 2022 liet twee mogelijkheden zien om vanuit het Werninkterrein naar andere bestemmingen te komen. In 2025 bleef daar nog maar één optie van over.

De gemeente concludeerde uit het haalbaarheidsonderzoek dat het veilig is om één ontsluiting te maken, hoewel er nog wel aanpassingen nodig zijn. De buurt is het daar duidelijk niet mee eens. Vanaf de verkiezingsdag eind oktober lieten veel buurtbewoners weten, dat ze waren niet blij met het plan. Zij zetten hun naam en adres onder de verklaring, dat het plan met alleen de spoortunnel in het verlengde van de Azurietkade niet acceptabel is. Eén ontsluiting voor zo'n grote wijk, dat moet anders.

Op dezelfde dag maakte de wethouder bekend dat de plannen worden aangepast. Volgens de regels voor verkeersveiligheid wordt de nieuwe maximumsnelheid in de Smaragdlaan 30 km/u, in plaats van de huidige 50 km/u. Dit betekent dat er nieuwe verkeersberekeningen nodig zijn en dat het tijds-pad voor het project aangepast moet worden.

Actieve bewoners van de Hoge Mors hebben alternatieve

Gerenoveerd schooltje

plannen die ze graag willen delen. Dat groepje nam direct contact op met de projectmanager van de gemeente met de boodschap: "Gemeente, laat ons meepraten en overleggen over andere mogelijkheden voor het verkeer!" De plannen van deze bewoners zijn niet veel duurder dan het plan dat er nu ligt. Het doorrekenen van deze ideeën kost volgens de projectmanager veel tijd. Alle bekende cijfers en nieuwe getallen voor andere maatregelen worden nu verzameld. De projectmanager gaat hierover met de 'voorlopige klankbordgroep' praten. De eerste afspraak is gepland.

Een positief bericht kwam half november van de wethouder: de gemeente krijgt extra geld vanuit Den Haag als subsidie voor woningbouw en mobiliteit. Een deel van het bedrag (€7.081.031,00) is bestemd voor de plannen op het Werninkterrein. Volgens de wethouder kunnen met deze extra miljoenen de verkeersplannen worden aangepast, bijvoorbeeld door het aanleggen van nieuwe wegen en fietspaden. "We willen de nieuwe wijk en de omliggende wijken leefbaar en bereikbaar houden," aldus de wethouder (op Sleutelstad).

Deze nieuwe ontwikkeling biedt kansen. Daarbij is het belangrijk dat de groep kan rekenen op steun uit de Mors: ongeveer 800 bewoners hebben hun gegevens onder de verklaring gezet. De actie is nog niet afgerond. Via de QR-code bij dit artikel kun je nog deelnemen.

In 2026 zal de groep de resultaten van deze actie delen met de wethouder en de gemeenteraad. Wij informeren je daarover in een volgend magazine.

Carla Koper

Het heeft even geduurd, maar dan heb je ook wat. Dat zal de directie van Akerboom Yacht Equipment, de scheepsbouwer aan de Hoge Morsweg, wel gedacht hebben. Niet helemaal zoals een paar jaar geleden was ontworpen, maar wel goed bruikbaar.

In ons wijkmagazine hebben we al meerdere keren over het voormalige schooltje geschreven. Zo vertelde Jacques Thorn in het decembernummer van 2022 over de geschiedenis van het "centenschooltje".

Ook werden daarin de plannen voor de renovatie gepresenteerd. Als reactie voegde Peter Schulpen nog een stukje geschiedenis toe over zijn bedrijf, dat daar

lange tijd gehuisvest is geweest (maart 2023). Pas in het begin van 2024 kon de renovatie van start gaan. We mochten toen nog even naar binnen om foto's te maken van de oude situatie (januari 2024). In mei 2025 was de buitenkant van het schooltje klaar, maar de vloer moest nog gestort worden. Dat wachtte – zoals tegenwoordig vaak gebeurt – op een aansluiting op het elektriciteitsnet. Uiteindelijk besloot het bedrijf om het schooltje te voeden vanuit het pand aan de overkant van de Hoge Morsweg.

In die periode werd er ook een ErfgoedCafé gehouden over het schooltje, waarover we in mei 2025 schreven.

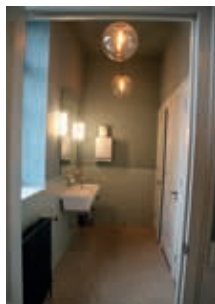
En nu is het gebouw alweer een paar maanden in gebruik. Tijd om eens rond te kijken en foto's te maken. Wat meteen opvalt, is dat het schooltje niet meer wit is.

Het heeft nu weer de kleuren van vroeger. Boven de deur is "Gemeenteschool" opnieuw goed te lezen. Na binnenkomst is links de oude gang nog goed herkenbaar.

Aan het eind bevindt zich de toiletruimte, met de oude wasbakken en zelfs de oude kranen. De radiatoren zijn niet origineel, maar wel uit ongeveer dezelfde tijd als de school. De deur rechts achterin geeft toegang tot het oude "leslokaal", nu een vergaderzaal. Overal in het gebouw zijn ornamenten en foto's te vinden die herinneren aan de geschiedenis van het bedrijf. Zo staat er rechts in het leslokaal een miniatuurzeilboot.

De grootste ruimte in het gebouw is de kantine, die elke werkdag door het personeel van de werf wordt gebruikt. In deze ruimte was eerst een tussenvloer gepland, waarboven mensen zouden kunnen werken. Dat is uiteindelijk niet gedaan.

Behalve de buitenkant, die bijna volledig in de oude stijl is herbouwd, zijn er binnen ook onderdelen die herinneren aan vroeger. In het oog springend is de schoorsteen met mantel in het midden van de kantine. Die is helemaal onbewerkt gebleven, al zal de luchtafvoer wel afgesloten zijn. Hetzelfde geldt voor de lichtroosters in de gang.

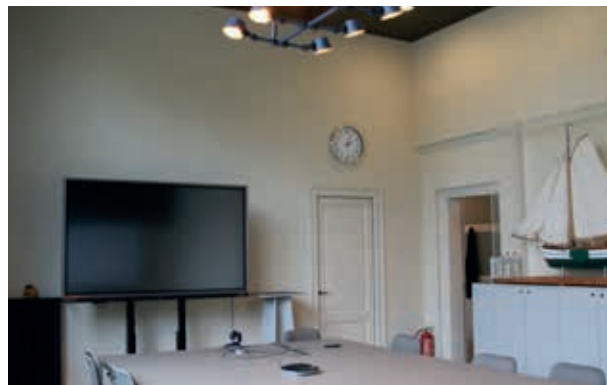
Aan de buitenkant zijn ze nog zichtbaar, maar binnen niet meer. We noemden al de oude wasbakken en kranen in het toilet.

In de gang is ook nog een stuk van de muurlijst te zien waarop vroeger de genummerde haakjes zaten om de kinderjasjes aan op te hangen. De nummertjes zijn er nog, maar de haakjes zijn verdwenen.

Het gebouw wordt nu intensief gebruikt door het bedrijf. Het is zeker een goede keuze geweest om het schooltje te renoveren en de binnenkant tegelijk modern in te richten. Het is een pareltje in de wijk en het is mooi dat het van verdere verkrotting is gered.

Ger Koper, met medewerking van A. Akerboom.

Repair Café Morschwijk

We spraken met Adri van Melis, oprichter van Repair Café Leiden en Gerard Klerk, organisator van Repair Café Morschwijk. Bezoekers kunnen in een Repair Café terecht met hun kapotte spullen.

In Leiden zijn nu zes Repair Cafés in verschillende buurt-huizen.

Gerard vertelt:

“Het Repair Café bestaat, omdat er zoveel wordt weggegooid. Terwijl veel spullen met een eenvoudige reparatie weer bruikbaar zijn. We repareren fietsen, kleding, sieraden, speelgoed, lampen, meubels en sinds kort ook laptops, desktops en printers. Zo krijgen veel spullen een tweede leven. De reparaties worden gratis uitgevoerd door enthousiaste vrijwilligers. Dankzij de subsidie ‘Circulair Herwaarderen’ van de gemeente Leiden konden we gereedschap kopen en promotiemateriaal laten maken. Bezoekers helpen zelf mee met de reparatie, zodat ze ervan leren. Een vrijwillige bijdrage is welkom, maar niet verplicht.”

Het eerste Leidse Repair Café startte 14 jaar geleden door initiatiefnemers Fransje Berger en Hansje Huson. Toen ging het vooral om het repareren van fietsen voor Oekraïense bewoners bij buurthuis Matilo.

Soms worden bezoekers die iets laten repareren later zelf vrijwilliger. Toch kunnen de Repair Cafés nog steeds extra mensen gebruiken, want niet iedereen wil of kan elke zaterdag meehelpen.

Het team is gezellig en bestaat uit verschillende nationaliteiten. Daardoor krijgen nieuwe bewoners ook de kans om Nederlands te leren, vrienden te maken en mee te doen in de buurt.

Het Repair Café in de Merenwijk bestaat al jaren.

De afgelopen jaren kwamen er locaties bij in de BOP (Buurt Ontmoetings Plek) Herenstraat, Huis van de Buurt Matilo en de Stevenshof. Nu is er ook een Repair Café in Huis van de Buurt Morschwijk. En in januari 2026 opent Repair Café Transvaal. Op die locatie worden geen fietsen gerepareerd vanwege de beperkte ruimte.

Adri van Melis is nauw betrokken bij alle Leidse Repair Cafés. Hij vertelt dat hij vroeger veel leerde van zijn vader.

Daardoor werd hij steeds handiger in het repareren van spullen.

Adri: "In het Repair Café kijken we wat er mis is met een apparaat en geven we advies over kosten en onderhoud. Soms verwijzen we iemand door. Iedereen heeft zijn eigen kennis en vaardigheden en we leren van elkaar. We geven graag mee dat goed onderhoud ervoor zorgt, dat spullen langer meegaan."

Vervolg Repair café in Leiden:

Drie keer per jaar worden er masterclasses georganiseerd voor vrijwilligers. Wil je iets betekenen voor de buurt en ben je handig? Meld je dan aan als vrijwilliger!

Heb je iets dat gerepareerd moet worden?

Kom dan langs op zaterdag tussen 13.00 en 15.30 uur op een van de volgende locaties:

- **1e** zaterdag van de maand: Repair Café Stevenshof, Trix Terwindtstraat 4, Leiden
  - **2e** zaterdag van de maand: Repair Café Merenwijk, Valken pad 5, Leiden
- Vanaf 10 januari 2026 ook:
- Repair Café Transvaal, Morsweg 55, Leiden (ook elke **2e** zaterdag)
  - **3e** zaterdag van de maand: Repair Café BOP, Herenstraat 61, Leiden
  - **4e** zaterdag van de maand: Repair Café Matilo, Zaanstraat 126, Leiden

Repair Café Morschwijk, Topaaslaan 19, Leiden
Meer informatie: repaircafeleiden.nl

Lia van der Laan en Sabine Hauwert

Academie voor Zelfstandigheid

De Academie voor Zelfstandigheid is voor mensen vanaf 18 jaar voor wie leren lastig is. Je leert er op je eigen tempo, in kleine groepen van ongeveer zes deelnemers. De trainingen zijn vier uur per week en lopen meestal van september tot februari en van februari tot juli. Voorbeelden van trainingen zijn: zelfstandig wonen, koken, beroepsoriëntatie, omgaan met anderen en huiswerkbegeleiding.

Om mee te doen heb je een zorgindicatie nodig voor dagbesteding. Die kan komen via het zorgkantoor (WLZ) of de gemeente (WMO). De Academie kan betaald worden via Zorg in Natura of met een PGB.

Je kunt er ook leren reizen met het openbaar vervoer. Dat doe je stap voor stap met een trainer: een OV-pas aanvragen, saldo opladen, een reis plannen, instappen, in- en uitchecken en omgaan met situaties zoals iemand die naast je komt zitten of een bedelaar die je aanspreekt.

Ook koken kun je er leren. Samen kies je gerechten om te oefenen, zoals pasta, rijst, stampot of bami. Elke week leer je één recept. Zo kun je al snel meer verschillende maaltijden maken. Reizen is vaak één-op-één; koken kan ook in een groepje.

De Academie zit in meerdere plaatsen, zoals Monster, Schagen, Apeldoorn, Ermelo en Noordwijk. In sommige plaatsen wordt ook samen gewoond of zijn er inloopavonden met onderwerpen als EHBO, brandveiligheid en gezonde voeding. Soms worden er feestjes georganiseerd met een dj.

Sebastiaan is een van de leerlingen. Hij volgt kooklessen, maakt verschillende gerechten, vlogt, helpt als dj in Hillegom en is marktmeester in Noordwijk. Hij geniet van alles wat hij doet.

Kortom: het zijn mooie initiatieven om alle mensen bij de samenleving te betrekken. Want als het niet mogelijk is om iets te leren, kan iemand er ook terecht voor dagbesteding.

Iedereen is bijzonder, nietwaar?

Lia van der Laan en Sabine Hauwert

Pacellischool

VREEDZAAM EN KLEINSCHALIG

Kennismaken? U bent van harte welkom!

DAMLAAN 22 | 2332 XH LEIDEN
071-5760858 | PACELLI@SCOLEIDEN.NL
PACELLSCHOOL.NL

MAXIME'S
KAPSALON & BARBERSHOP

Lage Morsweg 22, Leiden
071-5323673
<https://maximeshairpalace.nl>

Een Morsgezicht

Maaike is een geboren en getogen Leidse, woonachtig in de Hoge Mors met haar man, jongste zoon, hond en kat. Zij heeft een hobby; namelijk schelpen nog mooier maken met servetten. Zij vertelt: "Ik raap af en toe oesters in Zeeland en had een heleboel schelpen bewaard. Hier wilde ik iets leuks mee gaan doen. Naar aanleiding van een decoupage workshop die ik heb gevolgd bij Kunstlab in Delft, ben ik deze hobby in mei vorig jaar gestart. Ik ben mooie servetten gaan zoeken en verzamelen en ben toen aan de slag gegaan. Het leuke is dat het een natuurlijk product is, met elke keer andere vormen, waar je iets moois van kunt maken. Ik had er op een gegeven moment zoveel dat ik ze ben gaan weggeven aan vrienden en familie. Ik sta soms op markten en braderieën om ze te verkopen en geef workshops aan huis. Ik word soms gevraagd om bij personeelsverenigingen van bedrijven een middag te verzorgen. Je hebt niet veel spullen nodig om zelf aan de slag te gaan; een schelp met witte binnenkant, een mooi servet, kwastje, witte lijm, vernis en een paar stiften. En natuurlijk een beetje geduld. Vind je het leuk om ook eens een workshop bij Maaike te volgen dan kan je haar een berichtje sturen via Facebook "Mooie Schelpen" of op Instagram #maaikeheringa

Update rioolvervanging

De gemeente gaat de riolering in een deel van de Hoge Mors vernieuwen. De buizen zijn na vijftig jaar toe aan vervanging. Er komt een gescheiden rioolstelsel: één buis voor vuilwater en één voor regenwater. Dit voorkomt dat schoon regenwater wordt gemengd met vuilwater en helpt bij hevige buien.

In november 2025 is de aanbesteding afgerond. De gekozen aannemer kan nog niet starten, omdat andere bedrijven tot begin december bezwaar mogen maken. Zodra alles definitief is, krijgen bewoners weer een uitnodiging voor een informatiebijeenkomst en ontvangen zij brieven met de planning.

Meer informatie staat op de website van de gemeente Leiden en in de Omgevingsapp onder 'Wijken klaar voor de toekomst' en 'Hoge Mors fase 1'.

Carla Koper

Topaz
Het hele leven telt

Wonen en leven zoals u dat wilt. Het liefst zo lang mogelijk in uw eigen huis.

**Thuis is immers een vertrouwde, veilige plek,
met een verleden, herinneringen en gewoontes.**

Wenst u zorg aan huis voor als u langdurig intensieve zorg en begeleiding nodig heeft? Met Topaz Volledig Thuis ontvangt u verpleeghuiscare in uw eigen huis en omgeving. Als u fysio, ergo, logopedie of diëtië behandeling(en) aan huis of op locatie nodig heeft, kan Topaz360 met een team van verschillende specialisten bij u thuis komen. Samen met u kijken zij hoe u zo

lang mogelijk zelfstandig thuis kan blijven wonen. En als u het steeds lastiger vindt om thuis zelfstandig de dag door te brengen, kunt u naar een van de Ontmoetingscentra van Topaz. Hier zorgen we voor dagritme, structuur, ontmoeting en zingeving. Dat helpt om langer thuis te blijven wonen.

www.topaz.nl

Beelden in de Mors

Sinds de fietstunnel onder de Plesmanlaan dicht is, fiets ik via het Bio Science Park naar het station. Onderweg op het fietspad langs de Lage Morsweg, tussen de Bockhorst en Schouwenhove, kwam ik ineens een opvallend standbeeld tegen. Het is een houten beeld met een bokkenkop en een lijf van stapels boeken. Het beeld staat er al een tijd, maar het was me nog nooit eerder opgevallen.

Nieuwsgierig geworden besloot ik op zoek te gaan naar meer informatie. Helaas vond ik weinig online, maar gelukkig kwam ik iets tegen in een oude Morstekens uit 2018. Zo handig, dat wijkmagazine! Het ontwerp is van Merijn Tinga en het beeld is mede tot stand gekomen door de inbreng van wijkbewoners. Het stelt een vrouwenfiguur voor, opgebouwd uit boeken, "bocken" in oud Nederlands, met als hoofd een bokkenkop. Een knipoog naar de Bockhorst, natuurlijk.

Via het internet kwam ik ook meer te weten over andere kunstwerken in de Mors. Het aantal beelden is niet groot, maar er zijn zeker een paar verborgen juweeltjes te vinden. Op het plein van het Mondriaan College aan de Vondellaan staat bijvoorbeeld Betonplastiek, een werk van de Leidse kunstenaar Frans de Wit. Het werd in 1977 gemaakt in opdracht van de Bedrijfstechnische School (BTS) die daar toen zat. Frans de Wit creëerde ook Vijf beelden op een

De standbeelden Foto: Chris de Waard

kromme langs de Plesmanlaan, die sinds 2002 de grens van de Mors markeren. Dit jaar werden drie van de vijf beelden, die zijn opgebouwd uit scheepsschroot, verplaatst naar de overkant.

Verscholen tussen de rododendronstruiken, in het parkje langs de Van Baerlestraat, staat Het gezin van Cor Hund uit 1953. Helaas is er weinig te vinden over hoe dit bronzen beeld daar precies is gekomen.

Sinds dit voorjaar heeft de Mors er een nieuw kunstwerk bij: de Gespleten steen van Marinus Boezem, ter hoogte van het Granaatplein aan de Diamantlaan. Dit kunstwerk van 10.000 kilo stond eerst bij het Stadsbouwhuis, maar heeft nu een nieuwe plek in onze wijk.

Het monument aan de Haagse Schouwweg en de beelden op begraafplaats Rhijnhof moeten we ook niet vergeten. Ik heb nog niet de hele wijk uitgeplozen. Misschien weten jullie, de bewoners van de Mors, nog andere verborgen kunstwerken in onze wijk?

Ga eens op ontdekkingsstocht en laat je verrassen door de kunst die hier zo dichtbij te vinden is!

Wendy Buysse

Een BSO gewoon voor kinderen!
Bij ons staat het kind centraal. Bij BSO Speelland geloven we dat elk kind uniek is en het recht heeft om zich op zijn eigen tempo te ontwikkelen. We streven ernaar om een omgeving te creëren waarin kinderen zich veilig, geaccepteerd en gewaardeerd voelen.

Kortom; een plek die gewoon voor kinderen is.

Chi Kung - Tai Chi

Slowfood for body and mind
www.taichileiden.nl
 06-29518441

Kweeklust

Hoera: de bollen zitten in de grond!

Wij, de KweeklustVrienden, zijn een groep bewoners uit de Mors. In wijkpark Kweeklust doen wij kleinschalig beheer aan de drie natuurvriendelijke oevers. We knippen riet weg en verwijderen jonge boompjes. Het resultaat is een bloemrijke waterkant waar de bezoekers en ook de dieren van genieten. In Morsetekens hebben jullie al vaker over ons werk kunnen lezen.

In het najaar deden we iets anders: we hebben een paar honderd bolletjes in de grasrand geplant. Het zijn krokusbollen en als het goed is, bloeien ze in februari. Dat wordt een fleurig gezicht en zorgt vast voor blije gezichten. Mensen zien dan dat de winter bijna voorbij is en dat de lente eraan komt.

Voor insecten - vooral wilde bijen en hommels - is het nog belangrijker. Eindelijk is er weer voedsel te vinden. Zo kunnen ze na de hongerwinter op krachten komen. Dat is hard nodig om een nest te maken voor hun nieuwe nageslacht. In de lente en zomer zijn ze daar heel druk mee. Gelukkig is er dan genoeg te eten als ze onze bloeiende oevers bezoeken.

De krokussen hebben we geplant als een brug naar die rijkgedekte tafel. Ze geven de bijen en hommels vroeg in het jaar hun eerste energierijke snack. Zo helpen wij mens én dier gezond de winter door!
kweeklustvrienden@gmail.com

De lente komt eraan!

Het is winter en het voorjaar lijkt nog ver weg. Alles is kaal, donker en koud. Maar straks is dit voorbij. Die belofte zien we al gauw in veel voortuintjes in de Mors. Daar komen dan de eerste sneeuwkllokjes boven de grond. Zodra het zonnetje schijnt, openen ze hun bloemen. Terwijl je ze bewondert, zie je misschien ook al een hommelt. Dat is een koningin die zich naar buiten waagt. Ze heeft na de lange winter honger en is op zoek naar stuifmeel. De sneeuwkllokjes helpen haar en andere insecten de winter door.

Maar ook voor ons mensen is het sneeuwkllokje een oppepper. Het is, samen met de hazelaar en de winterakoniet, een vroege lentebode. Hun bloei vertelt ons dat de tijd van licht en warmte eraan komt. Daar kunnen we ons enorm op verheugen. Het is niet voor niets dat sneeuwkllokjes zo geliefd zijn.

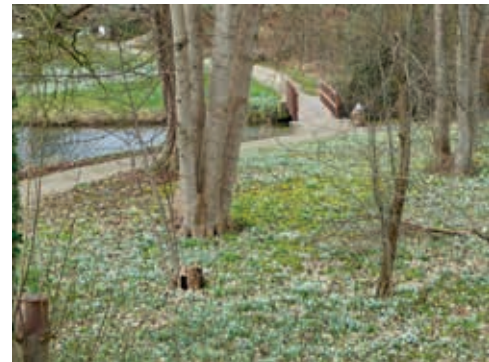

Ooit zijn ze vanuit Midden-Europa in kloostertuinen in de Lage Landen terechtgekomen. Vandaar hebben ze zich verspreid. Als de groeiplaats geschikt is, houden ze stand en breiden ze zich vanzelf uit. Sommige tuinen staan dan helemaal vol.

Als je er meer wilt zien, maak dan in februari eens een wandeling op Rhijnhof. Het oude deel bij de vijver heeft nog de aanleg van vroeger, toen hier een buitenplaats was. Daar zijn vroeg in de 19e eeuw sneeuwkllokjes geplant, en hun nageslacht staat elk jaar talrijker te pronken. Het lijkt dan alsof het gesneeuwd heeft!

Op deze foto van februari 2024 zie je midden in dat witte kleed een gele vlek: dat zijn winterakonietjes. Ga er eens kijken; je voelt met deze bloemenpracht de vreugde van het vroege voorjaar!

Koen van Zoest

Op Rhijnhof kondigt de lente zich aan.

De kramsvogel

“Tsjakka, tsjakka, tsjakkaka!” Een hard geluid uit de struiken. Enkele forse vogels, ongeveer zo groot als een merel, doen zich tegoed aan de bessen. Ze hebben een grijze kop, warm-bruine vleugels, een gelige borst en veel vlekken op borst en buik. Blijkbaar heb ik ze verstoord, want plots vliegen ze op. Daarbij zie ik de witte onderkant van de vleugels goed. Het zijn kramsvogels!

In de herfst trekken kramsvogels massaal weg uit noordelijke en noordoostelijke gebieden, vooral uit Scandinavië. Het tsjakka-geluid kun je in oktober en november ook in de lucht horen als ze overtrekken.

Vaak komen ze terecht in de duinen, op de weilanden en soms in woonwijken, waar ze bessen en bodemdierpjes eten. De meeste vogels blijven maar kort, voordat ze verder trekken naar nog zuidelijker gebieden. Maar een deel blijft hier hangen, zolang er in de weilanden of struiken genoeg voedsel te vinden is. Als er sneeuw valt en de bodemdierpjes onbereikbaar worden, trekken ze alsnog verder of zoeken ze voedsel in tuinen.

Vaak zijn ze samen te zien met koperwieken, die andere “noordse lijster”. Over die vogel schreef ik in 2023, jaargang 10, nummer 4. Het weer bij ons en ten noorden van Nederland bepaalt hoeveel kramsvogels en koperwieken er elk jaar in de herfst en winter in ons land te zien zijn. In totaal gaat het om een paar honderdduizend tot wel een

miljoen kramsvogels in of boven Nederland.

Kramsvogels broeden in Nederland de laatste jaren bijna niet meer, alleen nog een paar in Oost- en Zuidoost-Nederland. “Krams” is een oud woord voor jeneverbes, een van de vele bessensoorten waar deze vogels graag van eten. Jeneverbesen groeien alleen in zandverstuivingen en op schrale heide. In de kalkrijke duinen groeit de duindoorn, ook een favoriete struik. Beide soorten ontbreken in de Mors, maar in onze parken, perken en tuinen staan wel veel andere bessenstruiken, zoals kardinaalsmuts, sleedoorn, lijsterbes, vuurdoorn, hulst, kersappels en rozenbottels.

Heb je een tuin? Zet er dan ook een paar bessenstruiken in. En je krijgt meer bodemdierpjes door hier en daar bladeren te laten liggen en een rommelhoekje te maken van plantenresten en rot-tend hout. Daar komen dan weer insectenetende vogels op af.

Heb je alleen een balkon of plaatsje? Dan kun je lijsters lokken met doorgesneden appels, ander fruit of meelwormen. Wie weet komt er ook een flinke grijze vogel op af: een kramsvogel. Tsjakka!

Tekst en foto's: Gerard van der Klugt

Meer informatie:

<https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/kramsvogel>

<https://stats.sovon.nl/stats/soort/11980>

BIKE Totaal | VAN POLANEN

**Uitgebreide service
en garantiepakket
van 5 jaar.**

*Groetjes van
het hele team!*

Morsweg 174 | 2332 ES Leiden | +3171 5313498

www.biketotaalpolanen.nl

